

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΜΕΡΕΜΕΤΗ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ
ΚΑΙ ΙΔΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΚΥΠΡΟΥ
(ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1953 — 1954)

ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ, (ΚΥΠΡΟΥ)

1954

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΙΔΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Τὸ πρόβλημα τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ τῶν νέων δὲν εἶναι οὔτε πρόσφατον, οὔτε ἄγνωστον. Ἀπασχολεῖ ἀπὸ τριῶν καὶ πλέον αἰῶνων ὅλην τὴν πολιτισμένην ἀνθρωπότητα, ὡς μία τῶν σπουδαιότερων προϋποθέσεων διὰ τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτιστικὴν ἀνάπτυξίν αὐτῆς. Ἐκτοτε ὅμως ὑφίσταται, ὡς κατεπεῖγον πρόβλημα πρὸς λύσιν, δὲν σημαίνει ὅτι τὸ πρῶτον τότε παρουσιάσθη καὶ ἐπειδὴ ἡ ἱστορία πολλὰ διδάσκει θὰ ἐπιτραπῇ σύντομον βλέμμα εἰς αὐτήν. Αἱ ρίζαι τοῦ ἀνάγονται εἰς αὐτὴν ἴσως τὴν πρώτην ἐμφάνισιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ὁμαδικὴν κοινωνικὴν διαθίωσιν. Εἶναι ἡ κατευθύνουσα δύναμις τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία πάλιν εἶναι ὀργανικὴ ἀνάγκη αὐτοῦ, ἄνευ τῆς ὁποίας εἶναι ἀδύνατον νὰ νοηθῇ ἄνθρωπος ὡς λογικὴ, ἠθικὴ, θρησκευομένη καὶ καλλιτεχνικῶς ἐκφραζομένη προσωπικότης.

Ἐκτοτε δὲν παρουσιάσθη ὡς ἐπεῖγον πρόβλημα, κοινωνικὸν αἶτημα καὶ προϋποθέσις πολιτιστικῆς, οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀναπτύξεως, τοῦτο ὀφείλεται ἀσφαλῶς εἰς ἐξωτερικοὺς λόγους, εἰς τὰς κρατούσας τότε κοινωνικὰς καὶ οικονομικὰς συνθήκας. Εἶναι ἄλλως αὐτὴ μία τῶν οὐσιωδῶν διαφορῶν μεταξὺ τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἀρχαιότερου διαβιώσαντος. Ἡ κατανομὴ τῶν ἔργων, πρὸς τὴν ὁποίαν συναρτᾶται ἅμεσα ὁ προσανατολισμός, εἶναι ἀνάγκης αἶτημα, ἐνῶ ἡ ἐργασία καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι πρωτογενῆς, συμφυῆς ιδιότης αὐτοῦ. Ὁ ἀρχαῖος ἄνθρωπος ἠκολούθησε τὴν κατανομὴν τῶν ἔργων τότε μόνον, ὅτε δὲν ἠδύνατο μόνος νὰ καλύψῃ τὰς ἀνάγκας του, καὶ ὅταν ἀντελήφθη ὅτι ἡ ἰδικὴ του ἐνέργεια θὰ προσέφερε περισσότερα καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν κοινωνίαν του, ἂν ἐστρέφετο περὶ μίαν ἐιδικὴν ἐργασίαν. Θὰ ἐλέγουμεν καλλίτερον περὶ ἓνα διὰ τὸν σημερινὸν ἄνθρωπον ἀφάνταστα μεγάλου τομέα δραστηριότητος. Διὰ τὸν ἀρχαῖον ἄνθρωπον θὰ ἠδύνατο νὰ εἶναι κανὼν ὁ γεωργὸς τοῦ J. J. Rousseau δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ὀλοκληρώνει τὴν προσωπικότητά του μόνον διὰ τῆς ἀπασχολήσεώς του εἰς ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα ἔργα (γεωργίαν, θήραν, πόλεμον, ἐμπόριον κτλ.).¹

1. Τὸν ὕμνον τῆς γεωργίας καὶ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς ἐπὶ τῆς προσωπικότητος, ἔχουν δώσει πολὺ πρὸ τοῦ Rousseau οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀπὸ τοῦ Ἡσιόδου, πρὸ πάντων δὲ ὁ Ξενοφῶν εἰς τὸν Οἰκονομικόν του. IV, 4—V, 20. πρὸβλ. V, 1 «...τῆς γεωργίας οὐδὲ οἱ πάνου μακάριοι δύνανται ἀπέχεσθαι. ἔοικε γὰρ ἡ ἐπιμέλεια αὐτῆς εἶναι ἅμα τε ἠδυπάθειά τις καὶ οἴκου ἀύξεσις καὶ σωματικῶν ἀσκήσις εἰς τὸ δύνασθαι ὅσα ἀνδρὶ ἐλευθέρῳ προσήκει.» καὶ V,11 οὗτοι (οἱ ἐν τῇ γεωργίᾳ) εὖ παρεσκευασμένοι καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα... δύνανται ἰόντες εἰς τὰς τῶν ἀποκωλύόντων λαμβάνειν ἀφ' ὧν θρέφονται» καὶ V,17 «...τὴν γεωργίαν τῶν ἄλλων τεχνῶν μητέρα καὶ τροφὸν εἶναι».

Ἡ παρακολούθησις τοῦ περιορισμοῦ τῆς δραστηριότητος τοῦ ἀνθρώπου ἐκάστοτε εἰς εἰδικώτερα ἔργα καὶ ἐπιτηδεύματα εἶναι ἔν τῶν κυρίων μελημάτων τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν κοινωνιῶν. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον θὰ ἠθέλαμεν ἡμεῖς νὰ τονίσωμεν εἶναι ὅτι ἐνωρὶς καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ὀμηρον, κυρίως ὅμως εἰς τὸν κλασσικὸν πολιτισμὸν ἢ κατανομή τῶν ἔργων ἔχει προχωρήσει ἄρκετὰ καὶ ἔχει διαπιστωθῆ ἐπίσης καὶ ἡ κλίσις ἢ τὸ τάλαντον, τὸ ὅποιον ἐντάσσει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ ἀντίστοιχον ἔργον. Ἦδη εἰς τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσειαν εἶτε ὡς κλίσις, εἶτε ὡς δεξιότης διακρίνεται ἡ ἀρετὴ τοῦ λόγου ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τοῦ κρατεροῦ αἰχμητοῦ καὶ βουλευφόρου ἀνδρός. Εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ δωδεκάθεον εὐρίσκομεν σαφέστατα διαχωρισμένας καὶ ἐκπροσωπούμενας τὰς πολλαπλὰς δυνάμεις τῆς Γῆς, τῆς Θαλάσσης, τῶν δασῶν, τῶν ὄρεων, τῶν πηγῶν καὶ τῶν ποικίλων αὐτῶν φαινομένων, καθὼς ἐπίσης τὰς ἠθικὰς ἀξίας τῆς Δίκης καὶ τῆς Θέμιδος, τῆς σοφίας καὶ τῆς μήτιος καὶ ἀκόμη τῆς τέχνης τὰς παντοίας δεξιότητας καὶ τοῦ λόγου τὰς δυνάμεις καὶ τοῦ κεοῦφοῦ Ἑρμοῦ τὴν ἐμπορικὴν καὶ οἰκονομικὴν δεξιότητα. Δὲν θὰ ἠθέλαμεν νὰ ἐπεκταθῶμεν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν μας ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ παραλείψωμεν τὴν μεγάλην ἐξέλιξιν τῆς οἰκοτεχνίας ἢ θιότεχνίας τῆς ἀφορώσης ἰδίᾳ εἰς τὴν κατεργασίαν τῶν μετάλλων,² καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὑφαντουργίας μὲ τὰ μέσα θεβαίως τῆς ἐποχῆς. Ὁ ἴστος τοῦ Ὀμήρου ἰδίᾳ ὅταν εἶναι ἴστος Σιδονίων γυναικῶν καὶ τὰ παμπούκιλα ἔργα του,³ ὅπως τοῦλάχιστον περιγράφονται, προδίδουν ἰκανὴν γνῶσιν τῆς κατεργασίας τοῦ ἐρίου καὶ τῶν ἄλλων πρώτων ὑφαντουργικῶν ὑλῶν καὶ τῆς περαιτέρω ἐπεξεργασίας αὐτῶν. Περιτεῦει νὰ τονίσωμεν τί θὰ ἠδυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν ἀπὸ τὴν μελέτην τῆς 18ης Ραψωδίας τῆς Ἰλιάδος σχετικῶς μὲ τὴν τέχνην τοῦ Ἐφαιστου.⁴ Αἱ κλίσεις, αἱ δυνάμεις καὶ δεξιότητες τῆς προσωπικότητος ὅμως, μολονότι διαπιστοῦνται σαφέστατα, δὲν διερευνῶνται ἀκόμη, θεωρούμεναι ὡς θεῖον δῶρον, τοῦ ὁποίου ἢ ἐκδήλωσις ὅπωςδήποτε θὰ ἐπακολουθήσῃ.⁵ Εἰς τὴν θάσιν ἄλλως παραμένει, ὡς κύριον ἐπιτήδευμα τοῦ ἀνθρώπου ἢ Γῆ, ἢ κτηνοτροφία καὶ ἢ ἐκμετάλλευσις τῶν ἀγαθῶν τῆς φύσεως καθόλου. Καὶ εἰς τοῦ Ἡσιόδου τὰ ἔργα καὶ εἰς αὐτῆς τῆς λυρικῆς ποιήσεως τὴν ἀκμὴν, παρὰ τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου κατὰ τὸν 7 αἰ. ἦτις πολλῆς σημασίας εἶναι διὰ τὴν πολιτιστικὴν κίνησιν τῆς περιόδου, ἢ γεωργία ἐξακολουθεῖ νὰ ἀποτελῇ τὴν θάσιν τῆς οἰκονομίας.

Κατὰ τὴν περίοδον τοῦ κλασσικοῦ πολιτισμοῦ οἱ δημιουργοί, οἱ χειροτέχναι καὶ καλλιτέχναι μὲ τὰς πολλὰς τῶν εἰδικότητος

2. Ω 232 κέξ.

3. Ζ, 289 κέξ. καὶ Ω 228 κέξ.

4. Π6λ. ἰδίᾳ Σ 478—608.

5. Α. 72,178,279 καὶ 290. κ.ά.

διακρίνονται ριζικῶς τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν ποιητῶν καὶ πάντες οὗτοι τῶν γεωργῶν καὶ ἐμπόρων, τῶν τὰ χρηματιστικὰ ἀσκούντων. Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἡ γῆ καὶ τώρα εἶναι ἡ θάσις τῆς οἰκονομίας, τὸ ἰσχύον δουλικὸν σύστημα ἐπιτρέπει εἰς τοὺς ἐλευθέρους πολίτας νὰ μορφώνονται κατὰ κανόνα καὶ νὰ ἐκδηλώνονται εἰς τὰς πολλὰς ἐκφάνσεις τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐκ τῶν πηγῶν ἐκτὸς τῶν ἤδη ἀναφερθέντων περὶ κατανομῆς τῶν ἔργων διδασκόμεθα περὶ τῶν εἰδικῶν ἐπαγγελματικῶν γνώσεων ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς φροντίδος πρὸς διαπίστωσιν τῶν κλίσεων καὶ δεξιοτήτων τῶν περὶ ταύτας καταγινομένων τεκτόνων καὶ ναυπηγῶν καὶ οἰκοδόμων, χαλκῶν καὶ γναφῶν καὶ σκυτοτόμων καὶ ἰδίᾳ τῶν καλλιτεχνῶν πάσης φύσεως καὶ τοῦ λόγου τῶν ἐργατῶν διὰ νὰ παραλείψωμεν τοὺς στρατηγούς καὶ ναυτικούς, τοὺς γραμματιστάς καὶ παιδοτρίβας καὶ ἱατροὺς καὶ μυρίους ἄν τις εἴποι εἰδικώτερον τῆς ἐρεύνης μύστας· μαθηματικούς, ἀστρονόμους, γεωμέτρας κτλ. Καὶ ἐκτὸς τῆς ἐξετάσεως τῆς γενικῆς μορφώσεως τῶν νέων περὶ τὴν ὁποῖαν ὅλοι —καὶ γονεῖς καὶ παιδαγωγοὶ καὶ ἡ πολιτεία— διαμάχονται πολλὰ διὰ τὸ θέμα μας καὶ πλοῦσια αἱ πηγαὶ μᾶς διδάσκουν διὰ τὴν εἰδικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν κατεύθυνσιν τῶν νέων κατόπιν ἐξετάσεως τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς προσωπικότητος αὐτῶν πρὶν ἢ οὗτοι ἐπιδοθοῦν εἰς τὸ εἰδικὸν ἐπάγγελμα. Ὁ νέος πρὸ παντὸς ἄλλου πρέπει νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτόν του καὶ νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς προσωπικότητός του, ἦτις πρέπει νὰ ἀκολουθῇ αὐτὸν διὰ παντὸς τοῦ βίου καὶ ὄχι μόνον δευτερευόντως ἀλλὰ κυρίως κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἔργου του, διότι τοῦτο καὶ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ξενοφῶντος καὶ τῶν ποιητῶν καὶ τῶν ρητόρων θεωρεῖται ἡ κυρία τοῦ ἀνθρώπου ἀποστολή.⁶ Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ δὲν ἐπιτρέπεται προχειρότης. Θὰ μᾶς ἔφερεν εἰς εἰδικὴν περὶ τὸ θέμα μελέτην ἢ ἀνασκόπησιν ἀπλῶς καὶ πολὺ περισσότερον ἢ ἔρευνα τῶν πλουσιῶν σχετικῶν πηγῶν καὶ πρὸ πάντων τῶν ἀπομνημονευμάτων, τοῦ ἱππαρχικοῦ καὶ κυνηγετικοῦ, τῆς παιδείας ὅπως καὶ οἰκονομικοῦ τοῦ Ξενοφῶντος, τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους τῶν ἔργων σχετικῶς μὲ τὴν διὰ τῆς ἐξετάσεως τῶν νέων καὶ διὰ τῆς αὐτογνωσίας καὶ ἀγωγῆς κατευθύνσεως αὐτῶν εἰς τὸ κατάλληλον ἔργον. Σταματῶμεν εἰς τὰ γενικά ταῦτα, ἀφ' οὗ τονίσωμεν μόνον ἕν' τοῦτο. Ὅτι παρὰ τὸ γεγονός, καθ' ὃ ὁ κλασσικὸς πολιτισμὸς οὔτε κἂν ἔχει ἀντιμετωπίσει τὸν ἐπαγγελματικὸν καὶ πνευματικὸν προσανατολισμὸν ὡς πρόβλημα ἀνάγκης. Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἄνθρωπος τῆς κλασσικῆς περιόδου θαυμάζει ἀκόμη τὸ πρότυπον τοῦ Θουκυδίδου⁷ «τὸν αὐτὸν ἄνδρα παρ' ἡμῶν ἐπὶ πλείστ' ἂν εἶδη καὶ μετὰ χαρίτων μάλιστα' ἂν εὐτραπέ-

6. Ἐνδεικτικῶς παραπέμπομεν ἐκ τῶν πολλῶν χωρίων εἰς τὴν Ἀπολογία-αν τοῦ Πλάτωνος 29 d κέξ. καὶ εἰς τὰ ἀπομνημον. τοῦ Ξενοφῶντος Γ, VII, 9.

7. Β, 41 κέξ.

λως τὸ σῶμα αὐταρκες παρέχεσθαι». Παρὰ ταῦτα πάντα ἔχει ἤδη εἰς τὴν πραγματικότητα ἀρχίσει τὴν μελέτην τῆς προσωπικότητος πρὸς ἐπαγγελματικὸν ἢ καλλίτερον πνευματικὸν προσανατολισμὸν καὶ τὴν κατανόησιν τῆς σημασίας τούτου. Δύο τινα σημεῖα ἐκτὸς τῶν λεχθέντων ἂν τονισθοῦν θὰ καταδείξουν τούτο. Τὸ οὐδ' ἂν τις ἑαυτὸν τάξει τοῦ Πλάτωνος εἶναι ἤδη θέσις ἀδιαμφισβήτητος, ὡς καὶ ἡ πρὸς τοῦτο καθοδήγησις τοῦ νέου. Τὸ δεύτερον καὶ ἰδιαίτερας σημασίας ἄξιον εἶναι ὅτι ἤδη τότε ἡ περὶ πολλὰ ἐνασχόλησις καὶ δὴ πάρεργα ὄχι μόνον δὲν θεωρεῖται ἀρετὴ ἀλλὰ καὶ μέχρι τοιούτου σημείου κατακρίνεται, ὥστε καὶ αἱ λέξεις ἐνίοτε αἱ δηλωτικαὶ τῶν σχετικῶν πρὸς τοῦτο ἐννοιῶν νὰ θεωρῶνται ἐπίμομφοι καὶ ἐνίοτε ζημίας πρόξενοι. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν τὰς λέξεις πάρεργον καὶ παρεργάτης καὶ παρεργολαβῶ καὶ πρὸ πάντων πολυπραγμονῶ καὶ πολυπραγμοσύνη κ.τ.τ.

* * *

Μὲ τὴν πάροδον τῶν αἰώνων τὸ πρόβλημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τῆς πνευματικῆς τῶν νέων κατευθύνσεως ἀπασχολεῖ ὄλονεν καὶ περισσότερον τοὺς γονεῖς καὶ συγγενεῖς καὶ τοὺς παιδαγωγούς. Τὸ «ἄρτι μὲν ἐπεπαύμην εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶν ἤδη τὴν ἡλικίαν πρόσηθος ὦν», καὶ ἡ μεγίστη πατρὸς καὶ φίλων καὶ παιδαγωγῶνδ' μέρμινα τῆς περαιτέρω ἀναπτύξεως καὶ πνευματικῆς κατευθύνσεως τοῦ Λουκιανού⁸ καὶ τοῦ Πλουτάρχου ἐν τοῖς βίοις αἱ πολλοπλαεῖ γνῶμαι εἶναι ἡ πρώτη διάτορος καὶ ἐναγώνιος φωνὴ ἀπὸ τοῦ βῆθους τῶν αἰώνων, διὰ τὴν σπουδαιότητα τοῦ θέματος μας ὄχι μόνον διὰ τὴν ἀτομικὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν. Διότι ἐπὶ τέλους ἡ ἐργασία εἶναι ἀποστολὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὡς τοιαύτη ἐνδιαφέρει ἐκτὸς τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς οἰκογενείας, τὴν κοινωνίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν.

Ὁ χριστιανισμὸς δίδει διὰ τῆς διδασκαλίας του κυρίαν θέσιν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐργασίας. Τὴν θεωρεῖ θεῖον ἀγαθόν, ταυτόσημον μὲ τὴν ὑπαρξιν καὶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀνθρώπου. Δίδει δὲ εἰς αὐτὴν τὸ πραγματικὸν τῆς περιεχόμενον. Τὴν διακρίνει ἀπὸ τὴν ἀπλὴν ἀπασχόλησιν ἢ τὴν ἀπλὴν ἐνέργειαν πρὸς κάλυψιν μόνον τῶν ἀναγκῶν τῶν ὑλικῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ προάγει αὐτὴν εἰς τὸ σημεῖον τῆς θείας κλήσεως, θείας προσκλήσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἀνθρώπος ἔχει νὰ ἐκπληρώσῃ προορισμὸν εἰς τὴν ἐπίγειον ζωὴν του καὶ δὲν εἶναι προαιρετικὸν ἀλλὰ θεῖον καθῆκον ἢ ἀποστολὴ καὶ ἡ ἐργασία. Αὐτὴ θὰ δώσῃ τὴν πνευματικὴν καὶ ψυχικὴν χαρὰν, τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν γαλήνην εἰς τὸν ἀνθρώπον καὶ αὐτὴ διὰ τοῦ ἰδρωτός θὰ καθασιάσῃ τὸν ἀνθρώπινον μόχθον καὶ θὰ προσεγγύσῃ τὸν ἀνθρώπον εἰς τὸ θεῖον. Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐπιτυχὴς ἐκλογὴ τοῦ ἐπαγγέλματος δὲν παραβλέπεται ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ. Τὸ «ἐκαστος

8. Λουκιανού: Περὶ τοῦ Ἐνωπίου ἤξει βίος 1 κέξ.

ἐφ' ᾧ ἐτάχθη» εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις ἐπιτυχίας. Ὁ ἀνθρώπος εἶναι σκευὸς θείας ἐκλογῆς καὶ δι' αὐτοῦ θὰ ἀκτινοβολήσῃ ἡ θεία φύσις καὶ ἀποστολὴ του. Ὡς ἔχει ἤδη διαπιστώσει ὁ μέγας Spranger ὁ χριστιανισμὸς ἔθεσε τὰς πρώτας θάσεις καὶ τὴν ἀληθῆ κατεύθυνσιν διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἔδωκε τὸ ἀληθὲς περιεχόμενον εἰς τὴν ἐργασίαν.⁹

Οὕτως ἔχουν ἤδη τεθῆ ὑπὸ τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ αἱ θάσεις πρὸς κατανόησιν τῆς σημασίας τῆς ἐργασίας καὶ πρὸς ἐκλογὴν τοῦ ἐπαγγέλματος, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ, κατόπιν σοβαρᾶς ἐξετάσεως, ὁ νέος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ καὶ προορισμοῦ, δι' οὗς ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ἐκλήθη.

* * *

Ἡ ἀναγέννησις φέρει τὸ νέον μήνυμα τῆς ἐλευθέρως καὶ ποικίλης ἐκφάνσεως τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς ὅλους τοὺς ποικίλους τομεῖς τῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς τέχνης. Ἐκτοτε ἡ ἀνθρωπότης βαδίζει μὲ γοργὸν βῆμα εἰς νέας κοινωνικὰς, οἰκονομικὰς καὶ πολιτικὰς μορφάς. Ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον ἀρχίζουν ἀπὸ τοῦ 1600 ἰδίᾳ νὰ καταλαμβάνουν ὀσημέραι καὶ μεγαλειότερα ἔκτασιν. Νεαὶ ὅμως παραλλήλως ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς προκαλοῦν τὴν γένεσιν νέων ἐπαγγελμάτων κατὰ τρόπον γεωμετρικῆς προόδου ἐν σχέσει πρὸς τὰς κοινωνικὰς ἀπαιτήσεις καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι γνωστὸν εἰς τὴν οἰκονομίαν τὸ δόγμα τῶν ἀναγκῶν καὶ ἀπαιτήσεων τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ λόγος εἰς τὴν σχέσιν αὐτῶν. Τὸ ἀπεριόριστον τῶν ἀναγκῶν γεννᾷ νέους τρόπους καλλιέργειας τῆς γῆς, μετὰ ἰδίᾳ τὴν κατάργησιν τῆς μεσαιωνικῆς δουλοπαροικίας. Ἡ ἐκμετάλλεσις τῆς θαλάσσης ἀρχίζει νὰ γίνετα διὰ νέων συστημάτων πρὸ πάντων ὅμως τὰ βιοτεχνικὰ καὶ τὰ βιομηχανικὰ κέντρα ἀναπτύσσονται μὲ καταπληκτικὴν ταχύτητα καὶ ἡ διάθεσις τῶν βιομηχανικῶν καὶ γεωργικῶν ἀγαθῶν ἀναπτύσσουσι τὸ πρῶτον νέον σύστημα ἐμπορίου. Νέοι ἀνθρώποι δημιουργοῦν δι' αὐτοῦ ὄχι μόνον ἐπαγγέλματα νέα ἀλλὰ καὶ νέας κοινωνικὰς καταστάσεις καὶ καθεστῶτα, τὰ ὁποῖα ὀδηγοῦν εἰς νέα πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ κοσμοεἶδωλα. Ὁ πρῶτος μερκαντιλισμὸς τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνος μὲ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν, ἥτις διήνοιξε νέα πεδία ἐρεῦνης καὶ εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν καὶ τὸν φιλοσοφικὸν τομέα, κυρίως ὅμως εἰς τὸν κοινωνιολογικόν, οἰκονομικόν καὶ ἐμποροβιομηχανικόν, προκαλεῖ τὸν πρῶτον διαφωτισμὸν καὶ ὀδηγεῖ εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν. Καὶ οὕτω ἡ κατανομὴ τῶν ἔργων, ἡ δημιουργία νέων ἐπιτηδευμάτων καὶ ἡ κατάλληλος ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀσκήσις αὐτῶν ἀρχίζει νὰ λαμβάνῃ μορφήν ὄχι θεωρητικοῦ θέματος, τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ εἰς τὴν πρόοδον τῶν ἀτόμων

9. Spranger—Μετάφρ. Ἐξάρχου τὸ Ἰδεῶδες τῆς μορφώσεως τοῦ παρόντος σελ. 86.

ἀλλὰ κοινωνικῆς, ὡς ἐλέχθη, ἀνάγκης. Οἱ ψυχολόγοι, οἱ ἰατροί, οἱ παιδαγωγοὶ αἰσθάνονται πλέον ἐπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην τῆς γνώσεως τοῦ ὑποκειμένου, τῆς προσωπικότητος τοῦ νέου ὡς κατεπεῖγον κοινωνικὸν καθῆκον καὶ ὡς ἠθικὸν καὶ πνευματικὸν αἴτημα. Ὁ νέος ἀρχίζει νὰ βοηθῆται διὰ νὰ ἐνταχθῆ εἰς τὴν θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκ τῆς φύσεως ἐκλήθη. Εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ ἐνθουσιασμός ἦτο μέγιστος καὶ τὸ πρόβλημα ἀντεμετωπίζετο μὲ γενναιότητα καὶ ἀγαθὰς ἐλπίδας. Πρὸ τοῦ Αἰμιλίου τοῦ J. J. Rousseau (1750) ἔχομεν ἤδη πλουσίαν βιβλιογραφίαν εἰς τὴν Γαλλίαν, Ἰσπανίαν καὶ Γερμανίαν.¹⁰

Σήμερον ὅλα ταῦτα δὲν θεωροῦνται παρὰ ἀπόπειραι. Ἀπόπειραι, πού ἐπεσήμαναν ὅμως τὸ πρόβλημα καὶ τὰς ἀπαιτήσεις του τὰς ἀναφερομένας τόσον εἰς τὴν γνώσιν τοῦ ὑποκειμένου ὅσον καὶ εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν γνώσιν τῆς ἐργασίας. Νὰ τεθῆ ὁ κατάλληλος ἄνθρωπος εἰς τὴν κατάλληλον θέσιν εἶναι ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερον τὸ κρισιμώτερον καὶ σπουδαιότερον ψυχολογικὸν καὶ κοινωνικὸν πρόβλημα, σήμερον μάλιστα ἀκόμη κρισιμώτερον. Διότι ὁ καλπασμός τοῦ ἀνθρώπου τοῦ 19ου καὶ 20ου αἰῶνος εἶναι ἄνευ προηγουμένου. Αἱ καθημεριναὶ ἐφευρέσεις, αἱ κατακτήσεις εἰς τοὺς τομεῖς τῆς φυσικῆς καὶ τῆς χημείας, ἡ κατάκτησις τοῦ ἀέρος, ἡ χρησιμοποίησις τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὡς μέσων ἀναλόγων πρὸς τοὺς ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιδιωκομένους σκοπούς, ἡ δημιουργία νέων βιομηχανικῶν κέντρων θαρείας καὶ ἐλαφρᾶς καὶ γεωργικῆς βιομηχανίας, ἡ κυριολεκτικὴ ἐπιδρομὴ τῆς μηχανῆς κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἡτις τείνει νὰ περιορίσῃ τὴν ἐνέργειαν καὶ πρωτοβουλίαν τοῦ ἀνθρώπου ὄχι μόνον εἰς ἀπλᾶς κινήσεις τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀλλ' εἰς ἀπλῆν ἐκπνοὴν ἀέρος ἐκ τοῦ στόματός του, ἡ ἐμποροκρατία τῆς νέας μορφῆς, ἡ ὁποία μεταλλάσσει διὰ δεκάδος χειρῶν τὰ βιομηχανικὰ καὶ γεωργικὰ προϊόντα μέχρις ὅτου τὰ θέσει εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ καταναλωτοῦ, τέλος οἱ ἀλλεπάλληλοι ἐσωτερικοὶ, διακρατικοὶ καὶ παγκόσμιοι πόλεμοι, οἵτινες ἀνέπτυξαν τὴν πολεμικὴν βιομηχανίαν μὲ τοὺς εἰδικούς κλάδους αὐτῆς καὶ τὰς νέας ἀπαιτήσεις τῆς πολεμικῆς τέχνης, πάντα ταῦτα καὶ πολλὰ ἄλλα κατέστησαν τὴν ἀνάγκην τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ τοῦ νέου τὸ πρῶτον μεγέθους πρόβλημα τῆς ἡμέρας. 9 2 3 6 ἐπαγγέλματα ὑπὸ ἑκατοντάδας κλάδους καὶ ὑπὸ 9 θάσεις διαίρεσεως ὑπῆρχον ἀνεπτυγμένα μέχρι τοῦ 1948 εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἀσφαλῶς αὐτὴν τὴν στιγμὴν θὰ ἔχουν ὑπερβῆ τὰς δέκα χιλιάδας καὶ τὰ περισσότερα ἐξ αὐτῶν ἔχουν κηρυχθῆ ἤδη κεκορεσμένα.¹¹ Καὶ ἡ

10. Διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ζητήματος κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους πβλ. Claparède, Ed. "Comment diagnostiquer les aptitudes chez les ecoliers" Paris 1948, ὅπου καὶ Βιβλιογραφία. πβλ. ἐπίσης Ἄρ. Α. Ἀσπιώτη. «Ὁ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμός» Ἀθῆναι 1951 σελ. 22 κέξ.

11. Sadler, W. "A Doctor Talks to Teen-Agers" Chicago 1948 p. 145.

Εὐρώπη δὲν ὑστερεῖ πολὺ οὔτε εἰς ἀριθμὸν ἐπαγγελμάτων, οὔτε πολὺ ὀλιγώτερον εἰς κρίσιν ἐργατικὴν λόγῳ τοῦ κορεσμοῦ αὐτῶν.

* * *
Καὶ τὸ ὑποκείμενον; ἡ προσωπικότης τοῦ ἐργαζομένου ἀνθρώπου; Ἡ ἀντιμετώπισις τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ ἐπαγγέλματός του; ἡ ἔνταξις του εἰς τὸ ἔργον; Ἡ εὐτυχία καὶ ἡ ἐκ τοῦ μόχθου του χαρὰ; ἡ ἀπόδοσις του; Τὰ κίνητρα καὶ τὰ ἐλατήρια, τὰ ὁποῖα τὸν ὠθοῦν εἰς τὸ ἔργον; Εἶναι ὅλα ταῦτα εἰς ἀρμονικὴν πρὸς τὸ ἐπάγγελμα σχέσιν; Ὁ νέος, ὁ νέος ὄλων τῶν ἐθνῶν ἀφήνεται μόνος εἰς τὸν λαβύρινθον αὐτὸν τῶν χιλιάδων ἐπαγγελμάτων, τοῦ κορεσμοῦ των, τῶν ἀπαιτήσεων των, τῆς ἐχθρότητος τῶν ὀρίμων καὶ ἡλικιωμένων ἀνθρώπων, οἵτινες ἐγείρουν πρὸ τῆς εἰσόδου του εἰς τὸν στίβον τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τῆς κοινωνικῆς του ζωῆς καὶ δραστηριότητος τὰ ὄχυρά καὶ τὰ ὄπλα των;

Ἀναντίρρητα οὔτε ἡ παιδαγωγικὴ, οὔτε ἡ ψυχολογία, οὔτε ἡ κοινωνία καθόλου ἔμεινεν ἀπαθῆς πρὸ τῆς καταπληκτικῆς ταύτης καταστάσεως. Κλάδοι ἐπιστήμης νέοι ἐδημιουργήθησαν πρὸς ἔρευναν τῶν νέων προβλημάτων τῶν σχετικῶν μὲ τὸν ἐπαγγελματικὸν προσανατολισμόν, ὅπως ἐκεῖνοι τῆς ψυχολογίας τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τῆς τεχνοψυχολογίας, ἰδρύματα ἐπιστημονικῆς παρακολουθήσεως τῶν νέων κατὰ τὴν εἰσοδὸν των εἰς τὸ ἐπάγγελμα, κυρίως ὅμως ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ κράτους ἢ ἡμικρατικά ἢ ἰδιωτικά κέντρα ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ ἰδρύθησαν καὶ καθ' ἡμέραν ἰδρύονται. Εἰς δεκάδας ἑκατοντάδων ἀνέρχονται τὰ ἰδρύματα ταῦτα εἰς Ἀμερικὴν, τὰ 150 ὑπερβαίνουν εἰς τὴν Γαλλίαν, διπλάσια τούτων ἐλειτούργουν εἰς τὴν προπολεμικὴν Γερμανίαν, τὸ περίφημον πρότυπον ἰνστιτούτου τοῦ J. J. Rousseau τῆς Γενεύης μὲ ἰδιαίτερον γραφεῖον προσανατολισμοῦ διὰ τὴν Ἑλβετίαν ἐργάζεται μὲ νέας κατευθύνσεις καὶ προοπτικὰς ἀπὸ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, διὰ νὰ ἀναφέρωμεν μόνον τὰ κυριώτερα ἐξ αὐτῶν. Διότι καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ εἰς τὰς κάτω χώρας καὶ Ἰταλίαν καὶ Ἰσπανίαν ὑπάρχει παρομοία προσπάθεια.

Παρὰ ταῦτα αἱ δυσκολίαι, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου διεπιστώθησαν, εἶναι τεράστιαι. Παρὰ ταῦτα χιλιάδες εἶναι τὰ παραδείγματα ἀνθρώπων ὄλων τῶν ἐπαγγελμάτων, οἱ ὁποῖοι ὁμολογοῦν μὲ θλίψιν ὅτι ἔχασαν τὸν δρόμον των. Ἡ σκληρὰ πραγματικότης καταδεικνύει ὅτι εἰς τὰ κράτη ἰδίᾳ ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν λειτουργοῦν προσανατολιστικὰ κέντρα, δημιουργοῦνται καθ' ἡμέραν καὶ νέα θύματα ἀνθρώπων εὐσυνειδήτων, οἱ ὁποῖοι ὁμολογοῦν τὴν τραγικότητα τῆς θέσεώς των ἕνεκα τῆς κακῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐπαγγέλματος. Ἡ χαρὰ ἐξέλιπεν ἀπὸ τὰ χεῖλη τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀναλαμβάνουν τὸ ἔργον των μὲ ἐνθουσιασμόν, ἀλλὰ μὲ τὸ συναίσθημα τοῦ ἐργαζομένου εἰς καταναγκαστικά ἔργα. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀντιλαμβάνονται ἄργα ὅτι ἂν καὶ ἐπέτυχον σχετικῶς εἰς τὸ ἐπάγγελμα των, θὰ προσέφερον πο-

λύ περισσότερα αν είχαν ακολουθήσει άλλον επάγγελμα. Απόδειξις τούτου είναι το ότι οι περισσότεροι εκ των διαπρεπών ανθρώπων των γραμμάτων και ιδία του λόγου δεν είναι εκείνοι, οι οποίοι ευθύς εξ αρχής εστράφησαν εις το έργον τουτο αλλά εκείνοι, οι οποίοι εγκαίρως ευτυχώς εγκατέλειψαν το αρχικώς εκλεγέν επάγγελμα. "Αν θα εξητάζομεν τους λογοτέχνας μας, ιδία τους ποιητάς, θα εβλέπομεν ότι οι περισσότεροι εξ αυτών τῆ συμβουλή ἢ καὶ ἐνίοτε τῶ ἐξανασκασμῶ τῶν γονέων τῶν εἶχον ἀρχίσει νὰ ἀκολουθοῦν κατεύθυνσιν τελείως ἀσχετον μὲ τὰ ἐνδιαφέροντά τῶν. Ἐξ ἄλλου πάλιν χρήματα, υγεία, οικογενειακὴ εὐτυχία καταστρέφονται, διότι ἐν μέλος τῆς οικογενείας χωρὶς προσανατολισμὸν κατασπαταλᾷ ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν τῆς διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνυπάρκτου ταλέντου του, ἢ διότι μετὰ πολυετείς σπουδὰς ἀντελήφθη ὅτι οὐδὲν κοινὸν ἔχει μὲ τὴν ἐπιστήμην ἢ τὴν τέχνην, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησεν.¹² Τὸ τελευταῖον τοῦτο συμβαίνει εἰς πολὺ τραγικώτερον βαθμὸν εἰς τὰ πνευματικὰ ἐπαγγέλματα ἢ καλύτερον εἰς τοὺς προτιθεμένους νὰ ἀσκήσουν τὴν ἐπιστήμην ἢ τὴν τέχνην ὡς επάγγελμα. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς παρὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ προσανατολισμοῦ, αἵτινες ἰσχύουν διὰ κάθε επάγγελμα καὶ τὰς ὁποίας κατωτέρω θὰ ἀναφέρωμεν, θὰ μείνωμεν περισσότερον εἰς τὸν πνευματικὸν προσανατολισμὸν τῶν νέων, οἵτινες κατὰ κανόνα ἀρχίζουν μὲ τὴν σπουδὴν τῆς ἐπιστήμης τῶν κατὰ τὸ 18ον ἢ 19ον ἔτος τῆς ἡλικίας τῶν.

* * *

Ἀπέναντι αὐτῶν ἄλλως εἶναι καὶ ἡ ἀγωγή καὶ ἡ κοινωνία περισσότερον ὑπεύθυνος ἀλλὰ καὶ κυρίως οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι ἐνὸς τόπου. Καὶ τοῦτο ἐκτὸς τῶν ἄλλων διὰ δύο λόγους, τοὺς ὁποίους ἰδιαίτερος θὰ ἠθέλαμεν νὰ τονίσωμεν. Ὁ πρῶτος εἶναι τὸ ὅτι εἰς τὰ χειρωνακτικὰ ἐπαγγέλματα ἢ ἀλλαγὴ ἔργου καὶ εὐκολοῦ εἶναι καὶ κατὰ κανόνα γίνεται χωρὶς νὰ θλάπη οὐσιωδῶς τὸν νέον, ἀλλὰ τὸναντίον πολλάκις νὰ τὸν διευκολύνη εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῆς καταλληλοτέρας ἐργασίας καὶ δι' αὐτῆς ἐνίοτε νὰ τὸν ὀδηγῆ εἰς τὴν ἀνάδειξιν του καὶ εἰς καταπληκτικὴν οὐχὶ σπανίως σταδιοδρομίαν. Συνηθίζομεν καὶ δικαίως νὰ θαυμάζωμεν τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι διέπρεψαν εἰς τὴν σταδιοδρομίαν τῶν καὶ κατέχουν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ ἐξέχουσιν θέσιν, μολοντί ἤρχισαν ἀπὸ χειρωνακτικὴν ἐργασίαν καὶ μετέλλαξαν πολὺ ἐπαγγέλματα. Καὶ ὅμως αἱ πιθανότητες τῆς ἐπιτυχίας τῶν θὰ ἦσαν πολὺ ὀλιγώτεροι ἂν εἶχον τὰ μέσα καὶ ἠκολούθουν ἐπιστή-

12. Ἀπὸ μακροῦ ἔχει τονίσει τὸ δράμα τοῦτο πολλῶν νέων ὁ μέγας παιδαγωγὸς Ed. Spranger πῶλ. πρὸ πάντων «Ψυχολογία τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας» μετάφρ. Ν. Ι. Λούθαρι σελ. 310 κέξ. Ὁλόκληρον τὸ ἔργον κυρίως ὅμως τὸ 11ον κεφάλαιον, Ὁ ἐφηβὸς καὶ τὸ επάγγελμα σελ. 280—316, εἶναι σπουδαιότατον διὰ τὸ πρόβλημα τοῦ προσανατολισμοῦ.

μην χωρὶς νὰ ἔχουν διαπιστώσει τὰς κλίσεις καὶ τὰ διαφέροντά των, χωρὶς νὰ ἔχουν προσανατολισθῆ, χωρὶς ἔστω καὶ μόνοι νὰ ἔχουν διαγνώσει πρὸς ποῖον ἔργον προσαρμόζεται ἡ προσωπικότης τῶν ἐν τῶ συνόλω τῆς. Ἡ προσωπικότης, ἡ ὁποία δύναται νὰ ὁμοιάζῃ μὲ ἄλλας ἀλλὰ πρὸς οὐδεμίαν ἀπολύτως ταυτίζεται. Παραδείγματα θὰ ἠδυνάμεθα πολλὰ νὰ φέρωμεν. Διερωτώμεθα ἀπλῶς ἂν ὁ Edisson ἦτο υἱὸς πλουσίου ἀμερικανοῦ τῆς ἐποχῆς του καὶ ἐξηναγκάζετο νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ἰατρικὴν ἢ τὰς πολιτικὰς ἐπιστήμας, ὡς συνήθως συνέβαινε καὶ συμβαίνει παρὰ ταῖς οικογενεῖαις τῶν πλουσίων, ἔάν κατὰ τὸ 30ον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὅποτε καὶ θὰ εἶχε τελείως εἰδικευθῆ ὡς ἰατρὸς θὰ ἠδύνατο νὰ ἀλλάξῃ κατεύθυνσιν καὶ νὰ προσφέρῃ τὰ ὅσα εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸν πολιτισμὸν προσέφερον. Οὕτω ὁ νέος, ὅστις θὰ ἀκολουθήσῃ επάγγελμα προϋποθέτον ἐπιστημονικὴν κατάρτισιν καὶ σπουδὴν μακροχρόνιον ἔχει πολὺ μεγαλειτέραν ἀνάγκην προσανατολισμοῦ καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο πρέπει, νομίζω, νὰ δοθῇ ἰδιαίτερα σημασία ὑπὸ ἐκείνων οἵτινες ἔχουν ἀναλάβει τὸ βαρὺ καὶ δυσχερὲς ἔργον τῆς καθοδηγήσεως τῶν νέων.

Ὁ δεῦτερος λόγος εἶναι τὸ ὅτι ὁ πνευματικὸς καὶ ἐπιστημονικὸς κατηρτισμένος νέος δὲν ὀφείλει νὰ βλέπῃ τὴν ὀλοκλήρωσιν του καὶ τὴν σπουδὴν του μόνον ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐπιτυχίας. Θὰ ἦτο ἔγκλημα κατὰ τοῦ πολιτισμοῦ, ἂν ἐθεωρούσαμεν ἀρκετὴν τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ νέου, διότι οὗτος ἐσπούδασε καὶ ἀπέβη εἰς καλὸς καὶ οικονομικῶς ἀνεξάρτητος ἐπαγγελματίας. Ὁ πολιτισμὸς εἰς τὸν τομέα τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἐκδηλώσεως δὲν προῆλθε μόνον ἀπὸ τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον παρήγαγον οἱ καλλιτέχναι καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ πνεύματος ἐργαζόμενοι διὰ νὰ καλύψουν τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς καὶ διὰ τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐπιστήμης ἢ τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς τῶν δραστηριότητος κατὰ παραγγελίαν, ἀλλὰ διὰ τῆς πέραν τούτων πάντων ἀκτινοβολίας τῶν. Μεταξὺ ἐπαγγελματικοῦ ἔργου καὶ ἐλευθέρας πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς ὑπάρχει ἕνα ἀστάθμητον διάστημα, τὸ ὁποῖον πολλάκις εἶναι καὶ τὸ σημαντικώτερον. Δὲν παραβλέπομεν, οὔτε παραγνωρίζομεν τὸ ὅτι ἂν δὲν ὑπῆρχον αἱ βιολογικαί, πνευματικαί, θρησκευτικαί καὶ κοινωνικαί ἀνάγκαι καὶ ἡ κάλυψις αὐτῶν δὲν θὰ ἐδημιουργοῦντο ἴσως οἱ Παρθενῶνες, οὔτε οἱ χριστιανικοὶ ναοί, οὔτε ἡ τέχνη ἢ λαμπρύνουσα τούτους. Οὐδεὶς ὅμως ἐπίσης δύναται νὰ διαμφισθητήσῃ ὅτι οἱ ἴδιοι οὗτοι δημιουργοὶ τῶν Παρθενῶνων καὶ τῶν Βυζαντινῶν ναῶν καὶ τῶν ναῶν τῆς Δύσεως παρήγαγον ἐξ ἴσου σπουδαῖα ἔργα ὅχι κατὰ παραγγελίαν. Ταῦτα κυρίως φέρουν καὶ τὴν σφραγίδα τῆς προσωπικότητός των πλέον σαφῆ, διότι συντελοῦνται ἐλευθέρως καὶ δὲν περιορίζονται, οὔτε προσαρμόζονται πρὸς τὴν οἰανδήποτε τρίτην θούλησιν. Ἄνευ τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ ἀσταθμήτου τούτου παράγοντος τοῦ προκαλοῦντος τὰ ἔργα τοῦ πολιτισμοῦ ὅχι κατὰ παραγγελί-

αν ούτε πρὸς κάλυψιν ἐπαγγελματικῆς τινος ἀνάγκης δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν εἰς τὸ ἔργον μας. Οἱ Σωκράται καὶ οἱ Πλάτωνες, οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ λογοτέχνη καὶ τῆς τέχνης οἱ μύσται καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ φιλοσοφίας οἱ ἱεροφάνται δὲν κατέλειψαν τὸ ἔργον τῶν ἐν τῇ ἑνασκήσει τοῦ ἐπαγγέλματός των. Αὐτὸ εἶναι, τὸ ὁποῖον πρέπει ἀκριβῶς νὰ λάβῃ ἄμεσα ὑπ' ὄψιν του ὁ προσανατολισμὸς τῶν νέων, οἵτινες θὰ ἐπιδοθοῦν εἰς ἐπιστημονικὸν ἢ καλλιτεχνικὸν ἔργον. Πῶς δηλαδὴ θὰ ἐκλέξουν τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν τέχνην ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν θὰ διαπρέψουν μόνον ὡς ἐπαγγελματίαι ἀλλὰ ὑπὸ τῆς ἀγάπης πρὸς αὐτὴν ἐμπνεόμενοι θὰ ἐργασθοῦν καὶ θὰ ἀκτινοβολήσουν πολὺ πέραν τῶν ἐπαγγελματικῶν ἀναγκῶν, διὰ νὰ ἀφήσουν ἔργον. Ἔργον πολιτισμοῦ. Μόνον ἂν ὁ νέος ἐνταχθῇ εἰς τὴν ἐργασίαν, ἢ ὁποία καὶ ὡς ἐπάγγελμα ἀλλὰ καὶ ὡς ἐλευθέρᾳ δημιουργίᾳ ἐπιστημονικῆ καὶ καλλιτεχνικῆ θὰ τυγχάνῃ τῆς ἀπολύτου ἀγάπης καὶ ἐκτιμῆσεώς του. Μόνον ἂν πέραν τῶν ὠρῶν τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐπαγγελματικῆς του ἀσχολίας θὰ δύναται νὰ ἀσχολῆται καὶ νὰ δημιουργῇ μὲ ζῆλον, ὄρεξιν καὶ ἐνθουσιασμὸν ἀλλὰ καὶ δημιουργικὸν σθένος καὶ νὰ αἰσθάνεται τὴν χαρὰν τῆς δημιουργίας του, τότε μόνον θὰ ἔχη πράγματι ἐκλέξει τὴν κατάλληλον εἰς τὴν προσωπικότητά του ἀποστολήν.¹³

* * *

Διὰ τοῦτο ἀριβῶς καὶ χρειάζεται ἡ ὀλοκλήρωσις τῆς προσωπικότητος τῶν νέων τούτων κατάλληλον ἀγωγήν. Διὰ τοῦτο καὶ πρῶτος ὅρος ἐπιτυχίας των καὶ κατευθύνσεώς των εἶναι ἡ παροχὴ πρὸς αὐτοὺς τῆς μορφώσεως ἐκείνης, ἢ ὁποία θὰ τοὺς καταστήσῃ πρὶν ἀποδυθοῦν εἰς τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὸ ἔργον των ἠθικὰς προσωπικότητας παραλλήλως πρὸς τὰς προπαρασκευαστικὰς γνώσεις καὶ παραλλήλως πρὸς τὰς τεχνικὰς κατευθύνσεις, τὰς ὁποίας θὰ τοὺς δώσῃ ἢ ὁποία τέλος θὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ γνωρίσουν καλὰ τὸν ἑαυτὸν των. Μᾶς ἐνθυμίζει ἀκριβῶς ἡ περίπτωσις τῶν νέων τούτων τὰς πρὸς Γλαύκωνα καὶ Χαρμίδην συμβουλὰς τοῦ Σωκράτους εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Ξενοφώντος.¹⁴ Τὴν γνώσιν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου, τὴν γνώσιν τῆς πόλεως καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς προϋποθέτει ἡ ἐπιτυχία των. Ποία λοιπὸν ἀγωγή καὶ ποία προεπαγγελματικὴ ἐγκυκλοπαιδικὴ κατάρτισις καὶ μόρφωσις εἶναι κατάλληλος διὰ τὸν νέον; Ποία μόρφωσις θὰ καταστήσῃ τὸν νέον προσωπικότητα ἀξίαν πολιτισμοῦ μὲ ὑψηλὸν ἀξιολογικὸν καὶ ἠθικὸν περιεχόμενον; Ποία ἐν ἄλλοις λόγοις θὰ τοῦ παράσχῃ τὸ ἀπόλυτον ἀλλὰ καὶ σχετικὸν

13. Διὰ τοὺς νέους τούτους προέχει πολλάκις ἡ πνευματικὴ κατεύθυνσις ἀνεξαρτήτως πάσης πιθανότητος πρὸς ἐπαγγελματικὴν ἐπιτυχίαν. Ὁ πνευματικὸς προσανατολισμὸς τοῦ νέου ὅσον καὶ ἂν συναρτάται καὶ στηρίζεται πρὸς τὸν ἐπαγγελματικὸν προσανατολισμὸν χρήζει ἰδιαιτέρας προσοχῆς καὶ μελέτης.

14. Ξενοφ. Ἀπομν. Γ, VII 5 VIII 1.

στοιχεῖον τῆς προπαρασκευῆς του διὰ τὴν εἴσοδον καὶ ἐπιτυχίαν του εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ζωὴν;

Ἴδου τί ἀπῆντα εἰς τὴν αὐγὴν τοῦ 20οῦ αἰ. ὁ μέγας Wilamowitz συντάσων τὴν ἔκθεσιν τοῦ σχολικοῦ συνεδρίου τοῦ 1900, διὰ τὴν κατάλληλον μόρφωσιν ὄχι τῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ τῶν Γερμανῶν καὶ Εὐρωπαίων τοῦ 20οῦ αἰῶνος. «Πρότυπον τοῦ πολιτισμοῦ μας εἶναι ὁ Ἑλληνικὸς, διότι ἀκόμη καὶ ὀλόκληρος ὁ Ῥωμαϊκὸς κόσμος δὲν ἀποτελεῖ παρά μίαν συμπληρωματικὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ. Δὲν ἀποτελεῖ κενὴν φαντασίαν τὸ ὅτι τὸ μέλλον, ἐπειδὴ τοῦτο θὰ ἐννοήσῃ τὸν Ἑλληνισμὸν καλλίτερον θὰ ἐκτιμῆσῃ αὐτὸν ἀκόμη περισσότερον». 25 ὀλόκληρα ἔτη μετὰ τοὺς προφητικὸς τούτους λόγους τοῦ Wilamowitz, ὅταν μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον ἐζητοῦντο νέα πρότυπα μορφώσεως, ὁ διάδοχος καὶ ἀντάξιος συνεχιστὴς τοῦ ἔργου του, ὁ κράτιστος τῶν ἐπιζώντων φιλόλογων τῆς μεγάλης ἐκείνης γενεᾶς Werner Jaeger διακηρύσσει.¹⁵ «Τὸ Ἑλληνικὸν βίωμα τῆς μορφώσεως ἔχει αἰωνίαν σπουδαιότητα, τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν γέννησιν τῆς Ἰδέας τῆς μορφώσεως εἰς τὸν κόσμον γενικῶς, ὥστε πᾶν ὅ,τι ἐκ τούτου ἱστορικῶς ἐπηκολούθησεν δηλ. ἡ ὅλη ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος διὰ τοῦ Ἐράσμου μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, μόνον ὡς ἀκτινοβολία τῆς ἀρχικῆς ταύτης ἰδέας δύναται νὰ ἐννοηθῇ. Πάντες οἱ λαοὶ—τονίζει ἐν κατακλείδι—ἔχουν ἀγωγήν, οἱ Ἕλληνες ἔχουν μόρφωσιν. Ὁ ἀνθρωπισμὸς... ἀποτελεῖ τὴν ἀθάνατον ἱστορίαν τῆς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εὐρεθείσης Παιδείας». Θὰ μᾶς ἔφερεν ἔξω τῶν ὀρίων τοῦ θεματός μας νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τοῦ Nietzsche τὸν θαυμασμὸν καὶ τοῦ ἐκλεκτικοῦ Goethe τὴν λατρείαν πρὸς τὸ κλασσικὸν πνεῦμα. Διάχυτος εἶναι αὕτη εἰς τὰ περισσότερα ἔργα του καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα του τοῦ Eckermann. Τὸ κλασσικὸν πνεῦμα τῆς μορφώσεως θὰ καταστήσῃ τὸν νέον ἀξιόλογον πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν προσωπικότητα συνδυασμένον δὲ μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ θὰ τοῦ δώσῃ τὰς βαθυτέρας ρίζας τοῦ φρονήματος καὶ τοῦ χαρακτήρος· τοῦτο τέλος θὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ ἀποβῇ καὶ ἐν τῇ μαθητείᾳ καὶ ἐν τῇ σπουδῇ καὶ ἐν τῷ ἐπαγγέλματι καὶ ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ αὐτοῦ δράσει καὶ δημιουργίᾳ σταθερὸς καὶ ἀσάλευτος ἐργάτης τοῦ πολιτισμοῦ. Τοῦτο θὰ δώσῃ εἰς κάθε ἀκτινοβολίαν του καὶ εἰς κάθε ἔργον του ψυχὴν ἐκ τῆς ψυχῆς του καὶ σφραγίδα ἐκ τῆς προσωπικότητός του.

Τὸ ἀπόλυτον τοῦτο ἰδεῶδες τῆς μορφώσεως ὄχι μόνον δὲν ἀποκλείει ἀλλὰ τοῦναντίον βοηθεῖ πᾶσαν ἄλλην σχετικὴν τεχνικὴν μόρφωσιν τοῦ νέου, τόσον ὡς μαθητοῦ, ὅσον καὶ ὡς σπουδαστοῦ. Οὐδεὶς δύναται νὰ παραγνωρίσῃ τὰς ἐκάστοτε δημιουργουμένας νέας ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ τὸ καθῆκον τῆς ἀγωγῆς πρὸς παροχὴν τεχνικῶν γνώσεων καὶ ἰδι-

15. Jaeger, Wern. Antike und Humanismus Leipzig 1925.

κῶν κατευθύνσεων εἰς τοὺς νέους. Οἰανδήποτε ὁμως ἐπιστήμην ἢ τέχνην ἢ καὶ αὐτὸ τὸ ἐμπόριον ἂν ἀκολουθήσῃ τις, ἢ κλασσικὴ μορφώσις θὰ τοῦ εἶναι ἢ ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς ἐπιτυχίας του. Ἡ τεχνικὴ κατάρτισις τοῦ μαθητοῦ πρέπει νὰ συμπαρομαρτῆ μετὰ τὴν μόρφωσίν του μέχρι τοῦ 18ου ἔτους τῆς ἡλικίας του. Ἄν δὲ διαπιστωθῇ κατὰ τὰ ἔτη τῆς μαθητικῆς του ζωῆς ὅτι προχείρως ἐσκέφθη καὶ ἠκολούθησε ἀπροσάρμοστον εἰς τὸν χαρακτήρα του κατεύθυνσιν, πρέπει νὰ βοηθηθῇ εἰς τὸ νὰ εὕρῃ τὸν δρόμον του, ἰδίᾳ ὅταν εὐρίσκεται εἰς μικρὰν ἡλικίαν.¹⁶ Ὁ νέος τῶν 16 ἐτῶν ὡς θὰ δεῖξωμεν ἀμέσως εἶναι δύσκολον καὶ ἀπὸ τὸ πλέον ὀξὺ καὶ πεπειραμένον βλέμμα τοῦ παιδαγωγοῦ καὶ ἀπὸ τὴν πλεόν αὐστηρὰν ψυχολογικὴν ἐξέτασιν νὰ διερευνηθῇ πλήρως. Ὁ ἔφηβος ἐγείρει τεῖχην πανύψηλα πρὸ αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα ἐμποδίζουν τὴν πλήρη κατανόησιν αὐτοῦ.¹⁷ Διὰ τοῦτο τὸ ἔργον τοῦ προσανατολισμοῦ του εἶναι ἔργον ἐπίπονον, πολύπλοκον καὶ χρῆζον μακρᾶς καὶ πολλαπλῆς ἐρεύνης.

* * *

Ἡ ἔρευνα αὕτη πρέπει νὰ ἐξετάσῃ τὸν νέον πρῶτον ὡς πρὸς τὴν σωματικὴν του διάπλασιν καὶ ὑγείαν, δεύτερον ὡς πρὸς τὴν ψυχολογικὴν του συγκρότησιν καὶ τρίτον ὡς πρὸς τὰς πνευματικὰς του δεξιότητάς καὶ ἰκανότητάς. Ὅλα ταῦτα θὰ γίνουσι ὄχι ὑπὸ τὸν συνήθη τύπον τῶν στατικῶν ψυχολογικῶν, πνευματικῶν καὶ σωματικῶν μετρήσεων ἀλλὰ ὑπὸ τὸ πρῖσμα τοῦ μοναδικοῦ καὶ ἀποκλειστικοῦ σκοποῦ τῆς προσαρμογῆς καὶ ἐντάξεως τῶν νέων εἰς τὰ ἀνάλογα τοῦ χαρακτήρος των ἔργα. Διὰ νὰ εἴμεθα σαφέστεροι, τὰ πορίσματα τῆς ἐρεύνης ταύτης δὲν ἀποσκοποῦν εἰς τὴν κατάταξιν τῶν νέων εἰς ψυχολογικοὺς τύπους γενικῶς ἀλλὰ εἰς τὴν διαπίστωσιν τῆς προσωπικότητος ἐκάστου καὶ τῆς προσαρμοστικότητος αὐτοῦ πρὸς τὸ ἀντίστοιχον ἔργον. Διὰ τοῦτο παραλλήλως πρὸς τὴν ἔρευναν τοῦ ὑποκειμένου χωρεῖ ἡ ἔρευνα τῆς ἐργασίας, τῶν ἀπαιτήσεων ἐκάστου εἶδους αὐτῆς, τῶν ἀπαιτουμένων ἰκανοτήτων πρὸς προαγωγὴν τῆς, τῶν ἐπιδράσεων αὐτῆς ἐπὶ τὸ ὑποκείμενον, ποῦ τὴν ἀσκεῖ καὶ ἀμοιβαίως τῆς θέσεως καὶ στάσεως τοῦ τύπου τοῦ ὑποκειμένου ἐπὶ τὴν ἐργασίαν. Αὐταὶ αἱ ἐπιδιώξεις τῆς ψυχολογικῆς ἐρεύνης δίδουσι τὴν εἰδοποιὸν διαφορὰν τῆς ψυχολογίας τῆς ἐργασίας καὶ τὴν τεχνοψυχικὴν ἔρευναν τοῦ ὑποκειμένου, τὴν τεχνοψυχολογίαν.¹⁸ Ὅσον ἀπαραίτητος εἶναι ἡ γνῶσις τοῦ ὑποκειμένου διὰ τὴν ἐργασίαν, τόσον ἀκριβῶς καὶ ἔτι μᾶλλον ἀπαραίτητος εἶναι καὶ ἡ γνῶσις τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἐργασίας εἰς τὸν χαρακτήρα. Ἐκ τῆς γνώσεως τῶν δύο τούτων πόλιν θὰ προκύψῃ ὁ κα-

16. Ed. Spranger, ἑ. ἀ. σελ. 305 κέξ.

17. Ed. Spranger, ἑ. ἀ. σελ. 19 κέξ.

18. πβλ. Giese, F., Cordemann Psychologische Beobachtungstechnik bei Arbeitsproben Deutsche Psychologie VII, 1931 und Walter, L. "Arbeitspsychologie" Luzern 1950, ὅπου καὶ Βιβλιογραφία.

τάλληλος προσανατολισμός. Ὁδτος ἀρχίζει μετὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ὑποκειμένου καὶ δὴ Ἴον μετὰ τὴν σωματικὴν ἐξέτασιν.

Ἡ ἐξέτασις αὕτη, ἣτις γίνεται τῇ συνεργασίᾳ ἱατροῦ καὶ ψυχολογοῦ πρέπει νὰ εἶναι λεπτομερῆς. Τὸ ἱστορικὸν τοῦ ἐξεταζομένου δὲν θὰ εἶναι θεθαίως ἄγνωστον, διότι σαφῶς θὰ προκύπτῃ ἐκ τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ τοῦ σχολικοῦ ἀτομικοῦ δελτίου ὑγείας. Ἐκτὸς τῆς πλήρους γενικῆς παθολογικῆς καταστάσεως καὶ ἐκτὸς τῶν ἀνθρωπομετρικῶν διαπιστώσεων (περιμέτρου θώρακος, βάρους, ὕψους) καὶ τῆς ἀναπνευστικῆς καὶ κυκλοφοριακῆς ἐνεργείας, εἶναι ἀπαραίτητος ἡ μέτρησις καὶ ἡ ἐξέτασις τῆς καταστάσεως ὄλων τῶν αἰσθήσεων. Ἀκολουθεῖ ἡ διαπίστωσις τῆς ἰκανότητος καὶ ἀντιδράσεως ὄλων τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων καὶ ἰδίως ἡ ἀντοχὴ αὐτῶν εἰς τὴν προσπάθειαν καὶ τὸ ἔργον. Τέλος εἶναι ἀπαραίτητος ἡ λεπτομερῆς ἐξέτασις τοῦ νευρικοῦ καὶ συμπαθητικοῦ συστήματος καὶ ἡ ἀντοχὴ αὐτῶν εἰς τὰς συγκινήσεις.

Ὅσον καὶ ἂν ἡ ἐξέτασις αὕτη εἶναι προϋπόθεσις μᾶλλον παρὰ γνῶσις τοῦ ὑποκειμένου, ἐν τούτοις εἶναι πολλῆς σημασίας. Σκεφθῆτε διὰ μόνον μίαν στιγμὴν ἕνα νέον μετὰ ἀδύνατον νευρικὸν καὶ συμπαθητικὸν σύστημα, ἂν ἐσπούδαζεν ἱατρικὴν ἢ ἕνα καρδιακὸν ἀεροπορίαν, διὰ νὰ ἀντιληφθῆτε εἰς ποίους κινδύνους θὰ ἐξετίθεντο καὶ ποίαν ἀπογοήτευσιν θὰ ἐδοκίμαζον, ἐὰν ἠναγκάζοντο νὰ διακόψουσι τὰς σπουδὰς των, ἢ τὸ ἔτι χεῖρον ἂν ἀπεδύοντο μετὰ τοιαύτας ἀδυναμίας εἰς τὰ ἐπαγγέλματα ταῦτα, ἔστω καὶ ἂν ὄλοι αἱ ἄλλαι προϋποθέσεις συνηγόρουσι διὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν ἐπιστημῶν τούτων. Ἀκολουθεῖ 2ον ἡ Ψυχολογικὴ ἐξέτασις.

Ἡ κυρίως γνῶσις τοῦ ὑποκειμένου ἀρχίζει μετὰ τὴν ἐξέτασιν καὶ διαπίστωσιν τῆς ψυχολογικῆς αὐτοῦ καταστάσεως τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς προσωπικότητός του διὰ τῆς ψυχολογικῆς ἐρεύνης. Τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι τὸ δυσκολώτερον τῆς ὅλης ἐξετάσεως. Διότι δὲν εἶναι ἀπαραίτητος μόνον ἡ γνῶσις τῶν μεμονωμένων ἐφέσεων καὶ κλίσεων, ἀλλὰ ἐπίσης ὁλοκλήρου τῆς προσωπικότητος τοῦ νέου. Καὶ ὡς ἐλέχθη ἡ προσωπικότης δύναται νὰ ὑπάγεται εἰς τύπους ἀλλὰ φέρει ἐν τῷ συνόλῳ τῆς τὴν εἰδοποιὸν αὐτῆς διαφορὰν, ἣτις καὶ τὴν διακρίνει ἀπὸ πάσαν ἄλλην καὶ ἡ εἰδοποιὸς αὕτη διαφορὰ εἶναι ἄνευ ἐτέρου, εἶναι, διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν μίαν τολμηρὰν μεταφορὰν προσφυᾶ ὁμως, τὸ δακτυλικὸν ἀποτύπωμα τῆς ψυχῆς. Ὁμοίον τῆς δὲν ὑπάρχει. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ γνῶσις τοῦ ὑποκειμένου ψυχολογικῶς δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἐπιφανειακὴ. Ἡ ἐπιφάνεια μετὰ τὰς παροδικὰς καὶ ρευστὰς κλίσεις τῆς, ποῦ ἐπιηρεάζονται ἀπὸ πολλοὺς παράγοντας—προσκαίρους ἐνθουσιασμούς, μόδον ἢ ὅ,τι λέγομεν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, συγκινήσεις κ.τ.τ.—πολλὰκις μᾶς πλανᾶ, ὅπως πλανοῦν τὰ ρευστὰ ταῦτα συναίσθηματα καὶ τὸν ἴδιον τὸν ἔφηβον. Ἀπὸ ὄλον τὸ ψυχολογικὸν ἱστορικὸν, τὸ ὁποῖον θὰ πρέπει νὰ μᾶς δίδῃ σαφῆ τὴν εἰκόνα τῶν κλίσεων καὶ ἐφέσεων τοῦ νέου ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν παιδικῶν ὀνείρων καὶ παιχνιδί-

ων και τῶν πρώτων νεανικῶν σχεδίων μέχρι τῶν ἐφέσεων τῆς τελευταίας φάσεως και μορφῆς τῆς ἀμέσου προεπαγγελματικῆς ἡλικίας, πρέπει τὸ πεπειραμένον βλέμμα τοῦ ψυχολόγου νὰ εὕρη—ἂν ὑπάρχη—μίαν σταθερὰν κλίσιν, ἔστω και ἂν αὕτη δὲν εἶναι ἐμφανῆς κατά τὴν στιγμήν τῆς ἐξετάσεως. Εἰς τοῦτο τὰ μάλιστα θὰ συντελέσῃ ἡ προσέγγυσις τοῦ νέου εἰς τὴν γνῶσιν και εἰ δυνατόν εἰς μίαν μικρὰν πείραν τοῦ ἐπαγγέλματος. Καί εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο θὰ ἐπιμείνωμεν, διότι πρὸς τὰ λοιπὰ tests μετὰ τοὺς πρώτους ἐνθουσιασμοὺς μικρὰν τρέφουν σήμερον ἐμπιστοσύνην οἱ ψυχολόγοι, ὅπως δὲ αὐτὰ μεταφέρονται ἄνευ ἐρεύνης και προσαρμογῆς ἀπὸ χώρας εἰς χώραν θλάπτουν μᾶλλον παρά ὠφελοῦν. Πολλοὶ δηλαδὴ νέοι ἀπὸ ἀγνοίαν τοῦ πραγματικοῦ περιεχομένου ἑνὸς ἐπιστημονικοῦ κλάδου και πολὺ περισσότερον ἀπὸ ἀγνοίαν τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐπαγγέλματος νομίζουν ὅτι εἶναι γεννημένοι δι' αὐτό. Ὅταν ὅμως ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸ γνωρίσουν τόσο θεωρητικῶς ὅσον και εἰς τὴν πράξιν, ὡς ἐπάγγελμα, τότε—ἀργὰ συνήθως—ἀντιλαμβάνονται πόσον ἐπλανήθησαν. Διὰ νὰ φέρωμεν συγκεκριμένον παράδειγμα ἐκ τῆς προσωπικῆς πείρας τῶν μαθητῶν μας προερχόμενον οἱ πειρισσότεροι τῶν νέων, ποὺ ἀγαποῦν τὴν φιλολογοίαν και θέλουν νὰ σπουδάσουν αὐτήν, φέρονται ἐκ τοῦ πόθου νὰ γίνουν λογοτέχναι και ποιηταί. Καί ὅμως ἐκ τῶν χιλιάδων φιλολόγων δύο διέπρεψαν εἰς τὴν λογοτεχνίαν, οἱ ὅποιοι ὅμως κατά σύμπτωσιν δὲν κατάρθωσαν νὰ πάρουν δίπλωμα! Ἐννοοῦμεν τὸν Παπαδιαμάντην και τὸν Γιάννην Βλαχογιάννην. Ἡ σταθερὰ γραμμὴ λοιπὸν τῆς κλίσεως τοῦ νέου, ἡ ὁποία θὰ προκύπτῃ ἐκ τῆς ἐπισταμένης ἐρεύνης τοῦ ψυχικοῦ κόσμου και τοῦ χαρακτῆρος του θὰ εἶναι ἐκείνη ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὁποίαν θὰ ἐρευνηθῇ ἡ εἰδικὴ ψυχοτροπία αὐτοῦ, ἡ βούλησις του και ὁ βαθμὸς τῆς ἀντδράσεως αὐτοῦ, ἐπὶ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον συγκεκριμένων στοιχείων. Πρὸς τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητος ἡ γνῶσις τῶν ψυχολογικῶν τύπων τῶν νέων και ἡ προσαρμοστικὴ δύναμις ἐκάστου ἐξ αὐτῶν πρὸς τὰ ἀντίστοιχα ἐπιστημονικὰ ἔργα. Εἶναι γνωσταὶ αἱ τελευταῖαι ἐπιτυχίαι τῆς διαπιστώσεως παρά τοὺς ἐνδοστροφεῖς και ἐξωστροφεῖς τύπους, τῆς ποικιλίας τῶν χαρακτῆρων ἀπὸ τοῦ ἀτόνου και συντηρητικοῦ μέχρι τοῦ ἐλευθέρου και ἐνεργητικοῦ και ἀντιστοίχως ἡ κατάταξις τῶν ἐπαγγελμάτων και τῆς ἐργασίας καθόλου ἀναλόγως τῶν τύπων τούτων τῶν ὑποκειμένων. Ἐργασία δεκαετηρίδων ὄχι μόνον θεωρητικὴ τῶν τύπων ἀλλὰ και τῶν ἔργων και τῆς ἐν αὐτοῖς θέσεως τῶν ὑποκειμένων ἔδωσαν τὸ ἔργον τοῦ Jung “die Psychologische Typen” και τὰς παρατηρήσεις τοῦ Walther,¹⁹ διαπρεπῶν ψυχολόγων, οἵτινες τὴν πείραν των ἀπέκτησαν ἐκ τῆς παρακολουθήσεως ἐκείνῃ πράξει.

19. Walther, L: Ἑ. ἄ. και “Internationale Berufskunde und Berufspsychologie”, in Handbuch der Arbeitswissenschaft, Halle 1930.

Ἐνδεικτικῶς μόνον ἀναφέρομεν ὅτι οἱ ἐνδοστροφεῖς τύποι προσαρμόζονται εἰς τὰ λόγια, ἐπιστημονικὰ ἢ ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα, ἐνῶ οἱ ἐξωστροφεῖς εἰς τὰ ἐμπορικὰ, οἰκονομικὰ και βιομηχανικὰ. Οἱ συντηρητικοὶ τύποι ἐξ ἄλλου εἶναι ἰδεώδεις ὑπάλληλοι, ἐνῶ οἱ ἐνεργητικοὶ και ἐλεύθεροι τύποι ἰδεώδεις δημοσιογράφοι.

3ον. Ἐξέτασις τῶν πνευματικῶν δεξιότητων και ἱκανότητων. Ἡ διαπίστωσις ὅμως τῶν κλίσεων, ἔστω και τῶν σταθερῶν δὲν ἀρκεῖ, διὰ τὸ μᾶς πείσῃ νὰ κατευθύνωμεν τὸν νέον εἰς ἐπιστημονικὸν ἐπάγγελμα πρὶν ἐξετάσωμεν προσεκτικὰ τὰς πνευματικὰς αὐτοῦ δεξιότητας και ἱκανότητας. Βεβαίως ἡ δύναμις τῆς βουλήσεως εἶναι παράγων τεραστίας σημασίας, ὅστις πολλὰ ἐμπόδια δύναται νὸ ὑπερπηδήσῃ, ὅταν ὅμως ἐλλείπουν τελείως αἱ δεξιότητες και ἱκανότητες τοῦ ὑποκειμένου, ὅσον και ἂν εἶναι δυσάρεστον τοῦτο πρέπει νὰ ἀποτραπῇ ἀπὸ τὴν σπουδὴν τῆς ἐπιστήμης τῆς κλίσεώς του, διὰ νὰ μὴ γίνῃ δυστυχισμένον. Πῶς π.χ. θὰ ὀδηγήσῃ τις νέον μὲ σταθερὰν ἔστω κλίσιν πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς μηχανικῆς, ὅταν ἐλλείπῃ ἀπὸ αὐτὸν τελείως ἡ εὐφύια τῶν ἀφηρημένων ἢ και αὕτη ἡ δημιουργικὴ ἔστως εὐφύια, αἱ τόσο ἀπαραίτητοι διὰ τὴν παρακολούθησιν ἀντιστοιχῶς τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν—ἰδίᾳ μαθηματικῶν και τῶν τεχνικῶν ἐπαγγελμάτων; Πῶς θὰ ὠθήσῃ τις νέον πρὸς τὴν σπουδὴν πολιτικῶν ἐπιστημῶν ἢ τὴν διπλωματικὴν κατεύθυνσιν, ὅταν στερεῖται τελείως τῆς καλουμένης εἰδικῆς κοινωνικῆς εὐφύιας; Βεβαίως δύναται και οἱ νέοι οὗτοι νὰ κατευθυνθοῦν εἰς παρεμφερῆ ἐπαγγέλματα και ἰδίᾳ τεχνικὰ ἐπαγγέλματα εἰς τὰ ὁποῖα δύναται νὰ διαπρέψουν και ἄνθρωποι μετρίας εὐφυΐας, ὅπως οἱ idiots savants διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸν ἐπικρατοῦντα διεθνή ὄρον, δὲν δύναται ὅμως νὰ παρακολουθήσουν κατά κανένα τρόπον ἐπιστήμην.²⁰ Μὲ τὴν αὐτὴν προσοχὴν πρέπει ἐπίσης νὰ ἐξετασθοῦν και αἱ λοιπαὶ πνευματικὰ δεξιότητες τοῦ ἀνθρώπου, ἡ μνήμη, ἡ κρίσις και ἡ προσοχὴ και εἰδικώτερον ἡ δύναμις και ἡ ἔντασις αὐτῶν πρὸς τὰς γνώσεις ἢ τὰς σχέσεις.

* * *

Ἡ σαφῆς λεπτομερῆς και ἐπισταμένη σωματικὴ, ψυχολογικὴ και πνευματικὴ ἐξέτασις τοῦ νέου εἶναι προφανὲς ὅτι τὰ μάλιστα βοηθεῖ εἰς τὸν προσανατολισμὸν αὐτοῦ, ὅταν βεβαίως σχετισθῇ πρὸς τὴν πλήρη γνῶσιν τῶν ἐπαγγελμάτων και τῆς ψυχολογίας αὐτῶν. Μόνον ἐν συναρτήσει πρὸς τὴν ψυχολογοίαν τῆς ἐργασίας δύναται νὰ ἀποβῇ ὠφέλιμος ἡ κατεύθυνσις τοῦ νέου. Διὰ τοῦτο σήμερον ψυχολόγοι τοῦ ἀναστήματος τοῦ Walther και τοῦ Claparède δὲν δι-

20. πῆλ. Ἄρ. Ἀσιώτη. Ἑ. ἄ. σελ. 45 κέξ.

στάζουν να αποδυσθούν εις την έρευναν των επαγγελμάτων και εις την έκδοσιν συγγραμμάτων, τὰ ὅποια περιέχουν τὰ επαγγέλματα καὶ ἀδρομερῶς τὸ περιεχόμενον αὐτῶν καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς επαγγελματικῆς αὐτῶν ἀσκίσεως. Εἶναι ἐπείγουσα ἀνάγκη ὁ νέος, προτοῦ παρακολουθήσῃ τὴν ἐπιστήμην πρὸς τὴν ὁποίαν φέρεται, νὰ γνωρίζῃ περίπου τὸ περιεχόμενον αὐτῆς καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἀσκίσεώς της ὡς ἐπαγγέλματος. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ προσανατολισμὸς τῆς πνευματικῆς κατευθύνσεως πρέπει νὰ στηρίξῃ ἐκτὸς τῶν ὄσων ἐλέχθησαν τὴν ὀριστικὴν του ἀπόφασιν ὕστερα ἀπὸ τὴν παροχὴν γ ν ὡ σ ε ω ν ἐ π ι σ τ η μ ο λ ο γ ί α ς. Συνηθίζομεν νὰ κἀμνωμεν κατὰχρησιν τῆς ἐννοίας τῆς ἐλευθέρως ἐκλογῆς τοῦ επαγγέλματος καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ἀλλὰ ἀκριβῶς ἡ ἐλευθερία στηρίζεται εἰς τὴν γνῶσιν. Ὅσον σαφεστέραν γνῶσιν ἐπιστημολογίας ἔχει ὁ νέος, τόσον πλέον ἐλευθέρως εἶναι ἐκλογὴ του. Διότι πῶς θὰ ἐκλέξῃ οὗτος, ὅταν δὲν γνωρίζῃ κἀν ἢ γνωρίζῃ ἀτελῶς τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐκλογῆς του, τοὺς ἐπιστημονικοὺς ἐν προκειμένῳ κλάδοις, ἢ γνωρίζει μόνον ὄσους ἐφρόντισεν ὁ πατήρ του ἢ ὁ διδάσκαλος νὰ τοῦ ὑποδείξῃ; Μόνον κατόπιν αὐτῆς τῆς στοιχειώδους ἔστω γνώσεως δύναται ὁ νέος νὰ στηρίξῃ τὴν ἐκλογὴν του ἐπὶ σταθερῶν σχετικῶς θάσεων καὶ τοῦτο, διότι εἰδικῶς διὰ τὰ ἐπιστημονικὰ ἐπαγγέλματα δὲν πρέπει κατὰ κανένα τρόπον νὰ ἐξαναγκάζωμεν ἢ ἐπηρεάζωμεν ἔστω τοὺς νέους νὰ τὰ ἀκολουθοῦν, ἂν τοῦλάχιστον ἐνδιαφερόμεθα διὰ τὴν εὐτυχίαν των. Οὔτε ὅμως πάλιν νὰ ἀποτρέψωμεν αὐτοὺς ἀπὸ ἐπιστημονικῶν ἔργων καὶ ἐπάγγελμα, διότι ἡμεῖς δὲν τὸ ἀγαπῶμεν. Καὶ τονίζομεν τοῦτο, διότι σήμερον ἐν ἀντιθέσει πρὸς ὅ,τι συνέβαινε εἰς παλαιότερας ἐποχὰς παρατηρεῖται ἀπέχθεια πρὸς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός. Μόνον εἰς τὰ κριτήρια, πού ἀνωτέρω ἐξετέθησαν θὰ στηριχθῇ ἢ κατεύθυνσις τοῦ νέου. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ ἐπάγγελμα τὸ ὁποῖον οὗτος ἀσκεῖ, χωρὶς νὰ τὸ ἔχη καλῶς ἐκλέξει, δὲν προσιδιάζει καὶ εἰς τὸν υἱὸν του. Δύναται κάλλιστα ὁ υἱὸς νὰ διαπρέψῃ καὶ νὰ ἀποβῇ εὐτυχῆς εἰς ἐπάγγελμα εἰς τὸ ὁποῖον ὁ πατήρ του ἀπέτυχεν καὶ ἀντιστρόφως. Ὁ νέος πρέπει νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ κάθε προκατάληψιν. Μένομεν καὶ πάλιν εἰς τοῦτο, διότι ἀπὸ στατιστικῆς τὰς ὁποίας ἔχομεν ὑπ' ὄψει μας καὶ ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν Εὐρώπῃ καὶ τὰς παρατηρήσεις ἐν Ἑλλάδι καὶ Κύπρῳ μόνον τὸ ἐλάχιστον ποσοστὸν τῶν 10% ἢ 15% τῶν νέων ἀκολουθοῦν τὸ ἐπιστημονικὸν ἐπάγγελμα τοῦ πατρός των σήμερον. Καὶ τὸν λόγον δυνάμεθα νὰ τὸν εὐρώμεν εἰς δύο αἴτια. Τὸ πρῶτον τὸ ἐπεσήμανεν ἡ ψυχολογία πρὸ 30 ἢδη ἐτῶν.²¹ Ὁ νέος δὲν πρέπει νὰ τίθεται οὔτε περισσότερον τοῦ δέοντος ἐγγὺς οὔτε ἀντιθέτως μακρὰν τοῦ επαγγέλματος κατὰ τὴν ἐκλογὴν του. Τὸ ἄλλον εἶναι εὐκόλον νὰ τὸ διαπιστώσωμεν ἄνευ κόπου. Δεικνύει ἀκριβῶς ὅτι οἱ γονεῖς τῶν σημερινῶν νέων οὐδενὸς προσανα-

21 Ed. Spranger. "Ε. ἀ. σελ. 291 κέξ.

τολισμοῦ ἔτυχον, καὶ τὸ ὅτι ἐπέτυχον 15% ἐξ αὐτῶν εἰς τοιοῦτον σημείον ὥστε νὰ προτρέπουν καὶ τοὺς υἱοὺς των νὰ τὸ ἀκολουθήσουν, ὅσον ἀποκαρδιωτικὸν καὶ ἂν εἶναι, δὲν εἶναι τραγικόν. Θὰ ἤμποροῦσε ὑπὸ τὰς συνθήκας, πού μέχρι πρό τινας ἐξέλεγον οἱ ἄνθρωποι τὴν ἐπιστημονικὴν των κατεύθυνσιν νὰ εἶναι καὶ χειρότερον. Καὶ μόνον αὐτὴ ἡ στατιστικὴ καὶ μόνον αὐτὸ τὸ γεγονός θὰ ἤρκει διὰ νὰ πείσῃ τὸν κάθε ἕνα ἀπὸ ἡμᾶς διὰ τὸ ἐπεῖγον, τὸ ἐπιτακτικὸν μας καθῆκον ἀπέναντι τῶν νέων μας, ἀπέναντι τοῦ πολιτισμοῦ μας, ἀπέναντι τῆς πατρίδος μας, πρὸς κατεύθυνσιν καὶ προσανατολισμὸν των.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι οἱ νέοι πρέπει νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν καὶ νὰ βοηθήσουν διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς ἰδίας τῶν εὐτυχίας καὶ τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας. Διότι καὶ τοῦτο πρέπει ἐν κατακλείδι νὰ τονισθῇ. Ἄνευ τῆς ἰδικῆς των συμβολῆς εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τὰ πάντα εἶναι μάταια. Μὲ καλὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τοὺς γονεῖς, τοὺς παιδαγωγούς καὶ τὸ σχολεῖον των καὶ μὲ κατανόησιν τῆς σοβαρότητος τοῦ προβλήματος πρέπει οἱ νέοι μόνον των νὰ θελήσουν νὰ αὐτοαναλύσων τὸν ἑαυτὸν των. Νὰ τὸν γνωρίσουν τῇ βοήθειᾳ τῶν πνευματικῶν των ὁδηγῶν ὅσον δύνανται καλλίτερον, ἰδίως δὲ νὰ ἐλέγξουν καλῶς ἂν καὶ ποῖαν ἐπιστήμην ὄχι ἀπλῶς ἐπιθυμοῦν ἀλλὰ καὶ δύνανται νὰ ἀκολουθήσουν. Νὰ μελετήσουν τὸ ὅλον ζήτημα καὶ νὰ σκάψουν ὅσον δύνανται βαθύτερα μέσα των. Νὰ ἀνοίξουν δὲ τότε καὶ εἰς ἡμᾶς τὰς θύρας τῆς ψυχῆς των, τὰς ὁποίας τόσον ἐρμητικὰ κλειστὰς κρατοῦν. Ἄς ἐνθυμηθοῦν τὸν Ἡράκλειτον καὶ τὸν Σωκράτην, οἵτινες διὰ τῶν αἰῶνων βοοῦν ὅτι ἄνευ τῆς διζήσεως καὶ τῆς αὐτογνωσίας οὐδὲν δύναται νὰ κατορθωθῇ. Τότε καὶ τὸ ἔργον τῶν γονέων καὶ διδασκάλων καὶ τῶν παιδαγωγῶν καὶ τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων θὰ δώσῃ τὰ ἀγαθὰ του ἀποτελέσματα. Ἄς ἔχουν ὅμως ὅλοι κατευθύνοντες καὶ κατευθυνόμενοι ὑπ' ὄψει των ὅτι οὐδὲν ξένον τῶν ὄσων ἐλέχθησαν κριτήριον πρέπει νὰ ὁδηγῇ εἰς τὸ ἔργον ἀλλὰ καὶ οὐδὲν δευτερεύον καὶ ταπεινὸν ἐλατήριον. Ὁ νέος ἔχει χρέος νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ ἐπάγγελμα τὸ ὁποῖον ἢ κλησίς του, ἢ πρόσκλησίς του ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὁ θεὸς προορισμὸς του τὸν καλοῦν καὶ ὄχι ἐκεῖνο πρὸς τὸ ὁποῖον ἀπὸ τάσεις ἐξωτερικὰς καὶ ἐπιδράσεις ἀδαῶν καὶ ματαιοδοξίας τοῦ συρμοῦ τυχὸν φέρεται. Δὲν εἶναι οὔτε ἡ λάμψις τῆς στολῆς, οὔτε αἱ ἐπευφημίαι τῶν πολλῶν, οὔτε αἱ ἐξ επαγγέλματος ἐπιδιώξεις ρεκόρ, πού θὰ τὸν κάμουν εὐτυχῇ. Οὔτε ὅμως τὸ κέρδος τὸ ὑλικὸν δύναται νὰ εἶναι τὸ κύριον κίνητρόν του. Οὐδεὶς παραγνωρίζει τὴν σημασίαν τοῦ οικονομικοῦ παράγοντος καὶ τὴν ἀξίαν, τὴν ὁποῖαν οὗτος, ὡς μέσον πρὸς ἐπιδίωξιν εὐγενῶν σκοπῶν ἔχει. Ὅμως ἡ οἰκονομικὴ ἐπιτυχία μόνη δὲν κατασφαλίζει τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπάρχουν πολλοὶ δυστυχεῖς ἄνθρωποι, ὅμως δυστυχέστεροι ἐκείνων, οἵτινες ἐθυσίασαν τὴν πνευματικὴν των ἀνάπτυξιν καὶ τὴν προβολὴν καὶ ἀκτινοβολίαν τῶν ψυχικῶν καὶ πνευματικῶν των

δυνάμεων χάριν τῆς ἀποκτήσεως μεγαλυτέρου πλούτου, δὲν ὑπάρχουν. Ὅποιος θυσιάζει πάντα ταῦτα χάριν τῆς ὑλικῆς καὶ μόνης εὐημερίας καὶ ὅστις ἐξαντλεῖ τὰς δυνάμεις καὶ τὴν δραστηριότητά του μόνον διὰ τὸ κέρδος προδίδει τὰ ἅγια τῶν ἁγίων του καὶ θυσιάζει τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πνευμά του. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ οἱ ὄροι τοῦ ἐπαγγέλματος κατὰ κανένα τρόπον δὲν πρέπει νὰ ἐξαντλοῦν ὅλην τὴν ζωτικότητα καὶ τὸ σφρίγος τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ νέος, ὁ ὁποῖος θὰ εὐτυχήσῃ νὰ σπουδάσῃ δὲν πρέπει νὰ ἴδῃ τὴν ἐπιστήμην του μόνον ὡς μέσον πρὸς κατασφάλισιν ἑνὸς θεσιδίου ἀλλὰ, ὡς μίαν ἀποστολήν, ὡς ἓνα ἄμβωνα καὶ προμαχῶνα ἐπὶ τοῦ ὁποῖου θὰ ἀγωνισθῇ, θὰ ἀκτινοβολήσῃ καὶ θὰ συμβάλῃ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς κοινωνικῆς πνευματικῆς ἐξελίξεως καὶ εὐημερίας, εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ πολιτισμοῦ. Ἄν αὐτὸ εἶναι αἷτημα κάθε ἐργαζομένου εἶναι πολὺ περισσότερο καθήκον τοῦ νέου ὅστις θὰ ἀκολουθήσῃ ἐπιστημονικὸν ἐπάγγελμα. Ἐκτὸς αὐτῶν μόνον ἡ εὐγενὴς τάσις πρὸς ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν του ὀλοκλήρωσιν, ὅπως καὶ ἡ ἐπιδίωξις τῆς ψυχικῆς καὶ ἠθικῆς ἱκανοποιήσεως καὶ χαρᾶς πρέπει νὰ εἶναι αἱ προϋποθέσεις, τὰ κίνητρα καὶ τὰ ἠθικὰ ἐλατήριά του πρὸς πνευματικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν κατεύθυνσιν.

Τύπος: «ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ» Ίσαακίου Κομνηνοῦ 2—Λευκωσία.